

*Sen Anlat Karadeniz Dizisinin Kadın İzleyiciler Tarafından Alınması**

Muhammet Emin Sözkese¹

Received/ Başvuru: 25.09.2021

Accepted/ Kabul: 29.11.2021

Published/ Yayın: 29.12.2021

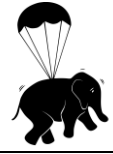
Özet

Televizyon, teknolojideki tüm gelişmelere rağmen insanların yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası olmaya devam etmektedir. Bireylerin yaşamlarına girdiğinden bu yana, onların ilgisini sürekli olarak büyüleyici kutusunun etrafında odaklamayı başarmıştır. İcat edildiğinden bu zamana birçok farklı program formatı ile izleyicisinin karşına çıkan televizyon, özellikle geniş kitlelere hitap eden dizilere ayrı bir önem vermiştir. Televizyonun seyircilerine açtığı sanal gerçeklik penceresinden izleyiciler, dizilerini izlemekte, hoşça vakit geçirmekte ve kendi yaşamından kesitler bulabilmekte, dizinin karakterleri ile kendilerini özdeşleştirebilmektedirler. Bu çalışmada; Ocak 2018 de Atv de yayın hayatına başlayan, Kasım 2019 da yayın hayatını bitiren, kurgusunu bir kadının gördüğü şiddet üzerine temellendiren Sen Anlat Karadeniz dizisinin, kadın izleyiciler tarafından nasıl alındığının açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Ordu'da ikamet eden, farklı sosyo-demografik özelliklere sahip 9 ev hanıma kartopu örneklem yöntemi ile ulaşılmış, derinlemesine görüşme yapılmıştır. Önceden hazırlanmış olan soru formu aracılığıyla, katılımcıların diziye ilişkin değerlendirmeleri, Stuart Hall'un kod açılma stratejilerine göre analiz edilmiştir. Çalışmada, dizide yer alan metinlerin katılımcılar tarafından farklı okumalara tabi tutulduğu görülmüştür. Katılımcılar, çoğunlukla dizi metinleri karşısında egemen okumalar gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada elde edilen önemli bir bulgu; katılımcıların büyük çoğunluğu, dizide açıkça gösterilen kadına şiddet sahnelerinden büyük bir rahatsızlık duyduklarını dile getirmişler ve bu sahnelerin kadına karşı şiddeti meşrulaştıracağı yönünde değerlendirmelerde bulunmuşlar, ilgili metinler karşısında muhalif okumalar gerçekleştirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: sen anlat karadeniz, kültürel çalışmalar, alımlama analizi, izleyici araştırmaları

* Çalışma için Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurulundan E-87432956-050.99-121543 sayılı ve 22.09.2021 tarihli etik kurul onayı alınmıştır.

¹ YÖK 100/2000 Dr. Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım ABD., Isparta, Türkiye, muhammet_emin_52300@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-0648-9498.

Reception of the Sen Anlat Karadeniz Series by Female Audiences

Abstract

Despite all the developments in technology, television continues to be an indispensable part of people's lives. Ever since it entered the lives of individuals, it has managed to focus people's attention around its fascinating box. Television, which has been in front of its audience with many different program formats since it was invented, has given a special importance to TV series that appeal to large audiences. Through the virtual reality window that the television opens to its audience, the audience can have a good time watching the series with pleasure, find sections from their own lives, and identify themselves with the characters of the series. In this study, it is aimed to reveal Sen Anlat Karadeniz series, which started broadcasting on ATV in January 2018 and ended its broadcast life in November 2019, based its fiction on the violence experienced by a woman, how is received by female viewers. The research was carried out by in-depth interview method, one of the qualitative research methods. In this study, 9 housewives with different socio-demographic characteristics, residing in Ordu, were reached by snowball sampling method and in-depth interviews were conducted. Participants' evaluations of the series were analyzed according to Stuart Hall's decoding strategies through a pre-prepared questionnaire. In the study, it was seen that the texts in the series were read in different ways by the participants. An important finding obtained in the research is that the majority of the participants expressed that they were very uncomfortable with the scenes of violence against women, which were clearly shown in the TV series, and they evaluated that these scenes would legitimize violence against women, and they made dissenting readings against the relevant texts.

Keywords: sen anlat karadeniz, cultural studies, reception analysis, audience studies

EXTENDED ABSTRACT

Background & Purpose: Despite all the advances in technology, television continues to be an important part of people's lives. Today, as in the past, television is seen as an important fixture in every home. Television, which offers many alternative programs to its audience, opens the virtual reality window to billions of people in seconds. Television has not escaped the notice of researchers operating in the field of communication, and many audience studies have been carried out.

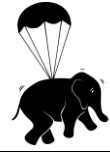
In the historical evolution of communication studies, the active/passivity status of the audience in the face of media texts has been constantly discussed (Aksoy, 2019, s.604). In the first researches carried out in the field, there were historical ruptures from the mainstream approaches that see the audience as passive and researches that try to reveal the activeness of the audience in the face of media content have emerged. The first of these approaches, which actively sees the audience, is the Uses and Gratifications model. The other is; It is reception analysis that heralds the end of the behaviorist approach in Stuart Hall's Coding and Decoding article (Hall, 2003, s.314).

In Stuart Hall's reception approach, it is emphasized that the discourses encoded in media texts do not have to be subjected to a linear coding by the audience. On the other hand, Hall states that viewers can decode media texts in three ways; Dominant-Hegemonic decoding, Negotiated decoding, Oppositional decoding. In dominant-hegemonic decoding; the audience decodes the text in line with the producer's expectations. Negotiated decoding; It includes the unity of harmony and opposite elements. Oppositional decoding; It is the process of decoding the codes in the text by the audience with opposite methods. A person who reads the reduction of workers' wages as a national interest, as a class interest, carried out an oppositional coding (Hall, 2003, s.322-325).

Research Method & Conclusion: In this study; It was examined how housewives read the male-dominated codes and scenes that legitimize violence in the TV series Sen Anlat Karadeniz, and whether they made critical readings against the texts. The main points to be analyzed are to reveal the audience's perceptions of these violent scenes and the patriarchal structure. The readings of the housewives about the series were handled through the three types of reading (dominant, negotiated, controversial) which Stuart Hall mentioned in his article on coding and decoding.

In-depth interview technique was used to reveal the audience's reception of the series. Through this technique, it will be tried to reveal whether housewives can take an active stance against male-dominated codes. In the research, interviews were conducted with 9 housewives, living in Ordu, with different socio-demographic characteristics.

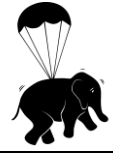
In the study, it was seen that the texts in the series were read in different ways by the participants. An important finding obtained in the research is that the majority of the

participants expressed that they were very uncomfortable with the scenes of violence against women, which were clearly shown in the TV series, and they evaluated that these scenes would legitimize violence against women, and they made dissenting readings against the relevant texts.

The research consists of 3 parts. In the first chapter, a brief historical background of Cultural Studies and Stuart Hall's Reception Analysis are given, and the theoretical framework of the research is formed. In the second part, the problematic, purpose and model of the research are given, and then the audience's receptions about the series are given. The third part consists of the conclusion part where a general evaluation of the research is made.

When the audience readings of the TV series are evaluated in general, it can be stated that the participants mostly perform dominant reading in line with the aim of the series text producer, and they undeniably make oppositional readings.

1. GİRİŞ

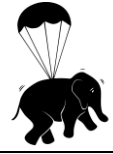
Televizyon, teknolojideki tüm gelişmelere rağmen, insanların yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası olmaya devam etmektedir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de televizyon, her evin olmazsa olmaz bir demirbaşı olarak görülmektedir. Birçok alternatif programı izleyicilerinin beğenisine sunan televizyon, saniyeler içerisinde milyarlarca insana sanal gerçeklik penceresini aralamaktadır. İcat edildiğinden bu yana insanların ilgisini üzerinde tutmayı başarmış olan televizyon, iletişim alanında faaliyet gösteren araştırmacıların gözünden kaçmamış, televizyon ve izleyici ilişkisi, birçok iletişim modelinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İletişim araştırmalarının tarihsel evrimi sürecinde, izleyicilerin medya metinleri karşısındaki aktiflik/pasiflik durumları sürekli olarak tartışma konusu edilmiştir (Aksoy, 2019, s.604). Alanda gerçekleştirilen ilk araştırmalarda, izleyiciyi pasif olarak gören ana akım yaklaşımlardan tarihsel kopmalar yaşanmış, izleyiciyi merkeze koyan, medya içeriği karşısında aktifliğini ortaya koymaya çalışan, araştırmalar ortaya çıkmıştır. İzleyiciye aktiflik vasfı kazandıran bu yaklaşımlardan ilki, Kullanımlar ve Doyumlar modelidir. Diğeri ise; Stuart Hall'un Kodlama ve Kodaçımama makalesinde davranışçı yaklaşımın sona erdiğini müjdeleyen, alımlama analizidir (Hall, 2003, s.314).

Stuart Hall'un alımlama yaklaşımında, medya metinlerinde kodlanan söylemlerin, izleyici tarafından doğrusal bir kodçamına uğratılma zorunluluğu olmadığı vurgulanır. Öte yandan Hall, izleyicilerin medya metinlerini 3 tür kodaçımamaya tabi tutabileceğini belirtir; Baskın-Hegemonik kodaçımama, Müzakereli kodaçımama, Muhalif kodaçımama. Baskın-Hegemonik kodaçımamada; izleyici metni, üreticinin beklentileri doğrultusunda kodaçımama uğratır. Müzakereli kodaçımama ise; uyum ve karşıt öğelerinin birlikteliğini içerir. Karşıt kodaçımama ise; metindeki kodların izleyici tarafından karşıt yöntemlerle kodaçımama sürecidir. İşçilerin ücretlerinin azaltılmasının, ulusal bir çıkar olarak sunulmasını, sınıfsal çıkar olarak okuyan bir kişi, muhalif bir kodlama gerçekleştirmiştir (Hall, 2003, s.322-325).

Bu çalışmada; ataerkil toplum düzeni içerisinde özel alana hapsedilen ev hanımlarının, Sen Anlat Karadeniz dizisi içerisindeki erkek egemen kodları ve şiddeti meşrulaştıran sahneleri ne tür okumalara tabii tuttukları, metinler karşısında eleştirel okumalar gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri probleminden yola çıkılmıştır. Analizi gerçekleştirilecek asıl noktalar, dizinin izleyicilerinin, bu şiddet içerikli sahnelere ve ataerkil yapıya ilişkin alımlamalarının ortaya çıkarılmasıdır. Ev hanımlarının diziyeye ilişkin okumaları, Stuart Hall'un kodlama ve kodaçımama makalesinde yer verdiği üç tür okuma (egemen, müzakereli, tartışmalı) üzerinden ele alınmıştır.

İzleyicilerin diziyeye ilişkin alımlamalarını açığa çıkarmak için derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Ev hanımlarının dizide yer alan metinlere ilişkin okumaları derinlemesine görüşme ile açığa çıkarılarak, erkek egemen kodlara karşı aktif bir tavır alıp alamadıkları ortaya konmaya çalışılacaktır. Araştırmada derinlemesine görüşme ile, farklı sosyo-demografik niteliklere sahip, Ordu'da ikamet eden, 9 ev hanımı görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

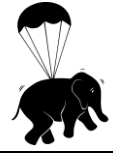
Araştırma 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Kültürel Çalışmaların kısa bir tarihsel geçmişine ve Stuart Hall'un Alımlama Analizine yer verilmiş, araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. İkinci bölümde ise, Araştırmanın problematiği, amacı, modeline yer verilmiş ardından, izleyicilerin diziyeye ilişkin alımlamalarına yer verilmiştir. Üçüncü bölüm ise araştırmanın genel bir değerlendirmesinin yapıldığı sonuç kısmından oluşmaktadır.

2. KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR VE STUART HALL'ÜN ALIMLAMA ANALİZİ

Çağdaş Kültürel Çalışmalar Merkezi 1964 yılında İngiltere'de Richard Hoggart, Raymond Williams ve Stuart Hall'un öncülüğünde, Birmingham Üniversitesi bünyesinde yer alan araştırma merkezinde çalışmalarına başlamıştır. Çağdaş Kültürel Çalışmalar Merkezi ilk başlarda Hoggart ve Williams'dan etkilenerek, daha çok toplumda yaygın olan popüler kültürel oluşumlar ve işçi sınıfı kültürü üzerine çalışmalarını sürdürmüştür. Bu merkezin kurulmasındaki temel amaç; Williams, Hoggart ve E. P. Thompson gibi kültür düşünürlerinin, işçi sınıfı ve halkın sahip olduğu kültür üzerine kafalarını yormaları ve dünyanın, bilhassa da Amerikan Kültürünün İngiliz Kültürünü hızla kuşatma süreci karşısında duydukları endişe ve acilen bu sorun karşısında bir şeyler yapma ihtiyacına duydukları inançtır (Güngör, 2011, s.247).

İngiliz Kültürel Çalışmalar ekolünü, yalnızca bir disiplin üzerinden tanımlamayı sınırlandırmak mümkün değildir. Antropoloji, psikoloji, sosyoloji, dilbilim, sanat teorisi, eleştirel edebiyat, politika, müzik ve felsefe, özetle olguları ifade etmek için hangi disipline gereksinim varsa, onu alarak çalışması doğrultusunda kullanır. Bundan dolayı çoğu kez inter disiplinler olarak ifade edilmektedir. Kültürel çalışmalar ekolünün etkisinin en önemli nedenlerinden biri, Williams gibi diğer teorisyenlerinin, edebiyat ile sosyal bilimler arasında güzel bir bağlantı kurmasıdır. Kültürel çalışmalarda, kültürel ürünlerin, kurumların, sosyal pratiklerin birer metin olarak okunması en mühim teorik açılımı getiren olgu olmuştur. Eleştirel kuramdan transfer edilen metin analizi, medyanın ürettiği ürünlerinin okunması sürecinde, en önemli yöntem olmuştur. Edebiyat üzerine gerçekleştirilen metin analizleri, medya metinleri analiz sürecine kaynaklık etmiştir. Sosyoloji ise; diğer önemli olan ikinci disiplindir. Sosyoloji; medyanın politik ve sosyal rolünü, toplum içerisindeki görünümünü tasvir eder (Batuş vd. 2011, s.129).

Medya metinlerini, üretim ve tüketim süreçlerini kapsayacak biçimde irdeleyen İngiliz Kültürel Çalışmaları, egemen değer ve görüşlerin medya metinleri vasıtasıyla, eskisinden farklı bir şekilde, bir mücadele sürecinde (farklı fikirlerin mücadelesi), seyircisinin de katılımı ile üretildiğini ve sürekli olarak yeniden üretildiğini savunur (Özsoy, 2011, s.36). İzleyiciye, anlamın müşterek üreticisi olarak biçilen aktif role, özel vurgu yapılmaktadır (Jensen, 2005, s.132). Alver (2011, s.244) göre; Kültürel Çalışmalar Merkezi; sadece iktidar yapılarını açığa çıkarmamakta, aynı zamanda iktidar karşısında mücadele imkanlarını ve direnci de vurgulamaktadır.

Kültürel Çalışmalar Merkezi ilk zamanlarda, Gramsci ve Althusser'in teorik yaklaşımlarına yaslanarak kültürel çalışmalarını gerçekleştirirken, 1980'li yıllardan sonra, postyapısalcı ve postmodern yaklaşımlara daha fazla yaslanmaya başlamıştır (Yaylagül, 2013, s.127).

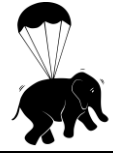
Kültürel çalışmaların alana kattığı iki önemli şeyden biri; toplumun tümünden izole edilmiş olan kültürü, yüksek sınıflara ait olduğu algısından kurtarıp, antropolojik bir yaklaşımla onu, gündelik yaşam içerisinde bir olgu olarak irdelemiştir. İkincisi ise; Ortodoks Marksist ekonomik belirleyicilikten kültürü kurtarıp, ekonomik yaşamla ilişkili olmasına rağmen, dünya ile sıkı bir şekilde bağlantılı bir kültür olgusunu kavramsallaştırmasıdır. Asıl konu, mana verme ve temsil, mana verme ve temsil etme sistemleri ve süreçlerinin anlaşılmasıdır. Televizyondaki haber ve kurgu programlarının, kadın dergilerinin, yazılı basın söylemlerinin çözümlenmesi, Kültürel Çalışmaların odağında yer alır (Tekinalp ve Uzun, 2009, s.142-143).

Tekinalp ve Uzun (2009, s.144) göre; Kültürel çalışmalar, birkaç açıdan eleştirilmiştir:

- Metin-merkezli irdeleme yaklaşımı, televizyon seyretmenin karmaşıklığını gözden kaçırır.
- Bütün kültürel yorumu, bağımlı ve egemen gruplar arasındaki savaşı analiz etmeye indirger. Bu indirgemecilik, müşterek anlamın ortaya çıkmasını ve yenilikçi kültürel oluşumu kavramlaştırılmaz.
- Amerikan kültürel çalışmaları ise; seyircinin gücünü gerektiğinden fazla abartarak, medyayı daha çok masum gösterir; kitlenin metalaşmasını ve siyasal ekonomi yaklaşımını hafife alır.

Kültürel çalışmalar ortaya çıkana kadar, Marksist eleştirel gelenek içerisinde, medya metinlerinin daha fazla üretim süreci üzerine odaklanılmış ve gerek ekonomi politik yaklaşım içinde gerekse araççı yaklaşım içinde, bu medya metinlerinin okuyucusu olan gruplar ve kişiler önemli bir araştırma konusu olmamıştır. Deneyci ABD geleneği medya iletilerinin güçsüz etkilerinden bahsettiği dönemde, ideoloji sorunu ve toplumsal formasyona odaklanan radikal Marksist kuramcılar, medya metinlerinin güçlü etkisinin, mevcut ideolojiyi tekrardan üretmek olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır. Kültürel çalışmalar, farklı okuma şekilleri üzerinde düşünülmesi gerektiğini ve okunma biçimi ile metnin söylemi arasında mutabakat olmadığını, bu bakımdan alımlama analizlerinin gereğini ve önemini vurgulamaktadır (İnal, 1996, s.43).

İzleyicilerin medya metinlerini alımlama sürecini irdeleyen Stuart Hall, seyircilerin medya iletilerini olduğu gibi tüketen pasif izleyiciler olmadığını, bu iletiler karşısında etkin bir konumda olduğunu belirtir. Hall, seyircilerin medya iletileri karşısında üç çeşit okuma (egemen, müzakereci ve tartışmacı) gerçekleştirebileceklerini ifade eder. Hall egemen okumada; izleyicilerin metinleri, hâkim yananlamsal şekilde kodaçımına uğratacak şekilde meşruluk kazandırdığından bahseder. Müzakereli okumada ise; uyumlu ve karşıt öğelerin bir adalığından bahseder. Müzakereli okumaya örnek olarak; bir işçinin, grev yapmasını ve ücretlerin düşürülmesine yönelik sanayi ilişkileri bildirisine verdiği tepki ele alınabilir. Kodlayıcı tarafından ulusal çıkar bağlamında kodlanan bu metin, izleyici tarafından, enflasyon ile mücadele için bunun gerekli olduğu şeklinde okunabilir. Ama bu durumun, işçinin daha iyi bir ücret ve daha iyi koşullar için greve gitme isteğiyle ilgisi yoktur. İzleyiciler, imtiyazlı bir

konumu hâkim kodlar çerçevesinde okurken, kendi konumlarını ilgilendiren durumlar söz konusu olduğunda, daha müzakereli okumayı saklı tutar. Muhalif okumada ise izleyici, söylemi, harfiyen ve yananlamsal olarak kusursuz olarak alır, ama hâkim kodların tam aksi yönünde kodaçımına uğratar. Muhalif okumada izleyici; ulusal çıkar şeklinde yer alan metni, sınıf çıkarları şeklinde yapıbozumuna uğratar. (Hall, 2005, s.94-97). Bu araştırmada da inceleme konusu yapılan “Sen Anlat Karadeniz” dizisinde yer alan erkek egemen kodların, ev hanımı izleyiciler tarafından alımlanma şekilleri, Hall’un okuma biçimleri üzerinden ele alınarak, metinler karşısındaki konumları değerlendirilmiştir.

Diğer yandan Hall’un görüşlerini takip eden David Morley, Nationwide Audience araştırmasında, belirli bir metnin farklı okuyucular tarafından farklı şekillerde yorumlanabileceğinden bahseder. Bu şekilde metnin okuyucu belirleyemeyeceğinden ve metne sabitlik kazandırılmayacağından bahseder. Morley’e göre hiçbir söylemin veya ideolojinin, bir bireyi veya toplumsal grubu nihai olarak tahakküm altına aldığı varsayılmaz (Morley ve Brunson, 1999, s.280-292).

3. SEN ANLAT KARADENİZ DİZİSİNİN ALIMLAMA ANALİZİ

Araştırmanın bu bölümünde, katılımcıların sorulan sorular doğrultusunda diziyi nasıl alımladıkları ve ne tür okumalar gerçekleştirdiklerine dair veriler yer almaktadır. Araştırmaya dahil olan katılımcılardan öncelikle, demografik özelliklerine ilişkin soruları yanıtlaması istenmiş, ardından çalışmanın amacına hizmet edecek mülakat soruları yöneltmiştir. Fakat mülakatta, katılımcıların kimliklerini açığa çıkaracak kişisel bilgiler istenmemiş, çalışmaya dahil olan kadın katılımcılar A1, A2, A3... şeklinde kodlanarak yanıtlarına yer verilmiştir.

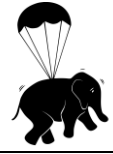
Bu çalışma için Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurulundan E-87432956-050.99-121543 sayılı ve 22.09.2021 tarihli etik kurul onayı alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Problematığı

Televizyonun hem göze hem kulağa hitap etmesi herhangi ve bir çaba sarf etmeden rahatlıkla tüketilebilmesi, geniş bir kitleye hitap etmesini sağlamıştır. Televizyonun yediden yetmişe geniş bir kitleye hitap etmesi, araştırmacıların ilgisini bu alana yöneltmiş, televizyonun birey üzerindeki etkileri üzerine birçok model geliştirilmiştir. Özellikle akşamları aile üyelerinin tümünün evde olduğu saatlerde yayına koyulan televizyon dizileri, büyük kitlelere hitap etmektedir. Geniş kitlelere hitap eden televizyon dizilerinin, izleyiciler tarafından ne şekilde alımlandığı ve onlar tarafından ne tür okumalar (egemen, müzakereci, muhalif) gerçekleştirildiği birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir.

Televizyonun ticari kaygılarla hareket eden bir yapıya sahip olması, Sen Anlat Karadeniz dizisi içeriğinin oluşum sürecine de etki etmiş, duyarlılık oluşturmaktan ziyade, şiddeti meşrulaştırır senaryolar ile izleyiciler sıklıkla karşılaşmışlardır. Diğer taraftan söz konusu dizide kadın, zayıf bir temsil olarak yer almış, erkeğe muhtaç bir profilde izleyiciye sunulmuştur. Dizinin

izleyicilerinin bu şiddet içerikli sahnelere ve ataerkil yapıya ilişkin alımlamaları nasıldır? Dizide yer alan metinler karşısında ne kadar aktifler? gibi sorulara yanıt aramak, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

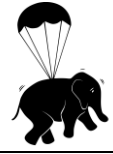
3.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma; Sen Anlat Karadeniz dizisinde yer alan bazı kodların (*dizide şiddet gören kadınlar, dizide ataerkil yapının vurgulanması, adaletin güçlüden yana işlediği konusu*) kadın izleyiciler tarafından kodaçıklama süreçlerini, Hall'un ortaya koyduğu üç tür okuma (egemen, müzakereci, muhalif) üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Gündelik yaşamlarında ataerkil kodlara daha fazla maruz kalma olasılığı olan ev hanımlarının, diziye ilişkin okumalarında eleştirel bir tavır sergileme olasılıklarının ortaya konması, bu kişilerin aslında ataerkil kodları içselleştirmeyip konumunun farkında olan, bilinçli insanlar oldukları anlamına gelecektir. Ev hanımlarının, ataerkil toplum düzeni içerisinde, çalışan kadınlara göre daha dezavantajlı bir konumda yer aldığı düşünüldüğünde, medya metinleri üzerinde yapacakları eleştirel değerlendirmelerin incelenmesi, literatüre önemli bir katkı sağlayabilir.

3.3. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, 2018 yılının Ocak ayında yayın hayatına başlayan, Kasım 2019 da ise yayın hayatını bitiren ve yayınlanmış olduğu her hafta reyting sıralamasında kendisine ilk sıralarda yer bulan, kurgusunun bir kadının gördüğü şiddet üzerine temellendirildiği dizinin, kadın izleyiciler tarafından alımlanması üzerine durulmuştur. Dizide kadına şiddet sahnelerine sıkça yer verilmiş, kadınlar zayıf bir şekilde sunulmuş ve mutlaka bir kadının erkeğe muhtaç olacağı fikri vurgulanmış (ataerkil yapı), adaletin güçlüler tarafından rahatlıkla yanlış yönlendirilebileceği fikrine yer verilmiştir. Bu çalışmada; dizide kodlanan metinlerin, kadın izleyiciler tarafından nasıl alımlandığını ve ne tür okumalar yaptıklarını (egemen, müzakereci, muhalif okumalar) ortaya koymak için, derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme tekniği; nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama tekniklerinden biridir. Bunun nedeni, kişilerin deneyimlerini, duygularını ve görüşlerini açığa çıkarma açısından oldukça güçlü olması, aynı zamanda iletişimin en yaygın formu olan konuşmayı temel almasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.127).

Günümüzdeki şekliyle alımlama çalışmalarındaki metodolojik zorluklardan biri olarak; iletişim süreci ile ilgili ampirik açıklamalar ortaya koyarken, bulguların kolay bir şekilde kopyalanamaması gösterilebilir. Aslında elde edilen bulgular, çalışılan küçük grupların dışına nadiren genelleştirilebilir (Jensen ve Rosengren, 2005, s.72). Alımlama analizlerinde izleyici yorumlarına odaklanıldığı ve bu süreç uzun bir zaman gerektirdiği için, izleyici evreninden küçük bir grup üzerinden örneklem alınmıştır. Örneklem ulaşmada kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem sürecinin tespitinde, Ordu'da ikamet eden ve diziyi takip eden bir ev hanımına ulaşılmış, araştırmanın amacı hakkında kendisi bilgilendirilmiş ve kendisine yakın yerlerde ikamet eden komşuları, akrabaları, arkadaşlarını araştırmaya davet etmesi ricasında bulunulmuştur. Bu şekilde 9 ev hanımına ulaşılmıştır.

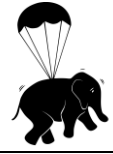

Derinlemesine mülakat gerçekleştirilmeden önce, dizideki metinlerde yer alan kodlar göz önünde bulundurularak, katılımcıların ne tür okumalar gerçekleştirdiklerini açığa çıkaracak şekilde sorular oluşturulmuştur. Çalışmanın gerçekleştirildiği grup, diziyi düzenli olarak takip eden kişilerden oluşmaktadır. Dizinin ilk 36 bölümünde kadına şiddet içerikli sahnelerin ve ataerkil yapının daha ağırlıkta olması, araştırmada, kadınların alımlamalarının, bu bölümler üzerinden açığa çıkarılmasını önemli kılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde COVID-19 salgını devam ettiğinden dolayı, katılımcıların her birinden buldukları ortamlarda belirlenen bir zamanda diziyi eş zamanlı olarak izlemeleri istenmiş, ardından diziyeye ilişkin genel değerlendirmeleri edinmek ve dizinin metninde yer alan kodları açığa çıkarmak için, katılımcıların her biri ile telefonda ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Dizinin daha çok kadın izleyicilere hitap eden ve onların hislerine tercüman olduğu varsayılarak, araştırma, kadın izleyiciler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Kadın katılımcıların farklı sosyo-demografik özelliklere sahip olmasına dikkat edilmiştir. Katılımcıların tamamı ev hanımlarından oluşmaktadır. Yaşları 35-47 arası değişkenlik göstermektedir.

4. SEN ANLAT KARADENİZ DİZİSİNİN ANALİZİ

Sen Anlat Karadeniz dizisi, 24 Ocak 2018 Çarşamba günü yayın hayatına başlamış ve 13 Kasım 2019 Çarşamba günü 64. bölümü ile ekranlara veda etmiştir. Dizinin yayına başladığı ilk haftadan itibaren, yayın hayatına uzun süredir devam eden birçok dizi ile kıyasıya rekabet eder hale gelmiştir. Söz konusu dizi yalnızca Türkiye’de değil, dünyada adını duyurmuş birçok ülkede izleyici bulmuştur. Bunda Ökmen ve Göksu’nun da (2019, s.248) belirttiği üzere dizi sektöründe atılmış olan adımlar ve sektöre yönelik yapılan yatırımların etkilidir. Dizinin bu kadar kısa sürede geniş bir izleyiciye ulaşmasında, gerçek yaşamı temsil eden vurgular yapması gösterilebilir. Dizinin ilk 36 bölümünde kadına şiddet içerikli sahnelerin ve ataerkil yapının daha ağırlıkta görülmesi, araştırmada, kadınların alımlamalarının, bu bölümler üzerinden açığa çıkarılmasını önemli kılmıştır.

Dizinin başrol oyuncularından biri olan Nefes karakteri, babasının zoru ile satıldığı sözde kocası olan Vedat karakterinden 8 yıldır şiddet görmektedir. Aralarındaki ilişki zorbalığa dayalı bir ilişkidir. Her fırsatta fiziksel ve psikolojik şiddet gören Nefesin, dizide, tecavüz çocuğu olarak adlandırılan 8 yaşlarında bir çocuğu vardır. Gördüğü şiddete dayanamayan Nefes, her fırsatta kaçmayı denese de etrafını çevreleyen koruma ordusu kaçmasına engel olmaktadır. Vedat karakteri dizide bir iş adamıdır, Karadenizli bir aile ile ticaret yapmaktadır. Karadenizli (Tahir, Mustafa, Asiye, Saniye ana) aile yeni bir işin anlaşması için Vedat’ın yanına giderler. Vedat, onları evlerinde misafir eder. Misafirleri karşılamaya gelen Nefes’in Tahir ile yakınlaştığını kafasında kurgulayan Vedat, Nefes’in tüm parmaklarını kırar. Artık tüm bu olanlara dayanamayan Nefes, evlerine iş anlaşması için gelen Karadenizli ailenin arabasının bagajına çocuğu ile binerek gizlenir ve bu şekilde dizi, Karadeniz’de gelişmeye devam eder. Bagajlarından çıkan Kadına önce ön yargı ile yaklaşan aile, kırık parmaklarını ve sırtındaki kırbaç izlerini görünce yaşadığı zorlukları görürler ve her şeyi göze alarak Nefes’e ve çocuğuna

sahip çıkarlar. Dizinin ilerleyen bölümlerinde Vedat karakteri seyircilerin karşısına Nefes'i elde etmek için her şeyi yapan, gözü dönmüş bir karakter olarak çıkar.

Özellikle dizide, kadına şiddet sahnelerine farklı kadınlar üzerinden sıklıkla yer verilmiş, bu şekilde kadına şiddete duyarlılık oluşturulduğu sanılmıştır Dizinin çıkış noktası kadına şiddete karşı duyarlılığı artırmak olsa bile, söz konusu sahnelerin izleyiciler üzerinde önemli olumsuz etkilere neden olduğu ve şiddeti meşrulaştırdığı izleyiciler tarafından farklı platformlarda dile getirilmiştir (bknz; Eksi). Diğer taraftan, bir erkeğin şiddetinden kaçıp, diğer bir erkeğin korumasına muhtaç bir kadın profili yoğun bir şekilde işlenmiştir. Kadın zayıf, aciz, korumaya muhtaç olarak işlenmiştir. Dizide ataerkillik vurgulanmıştır. Dizideki bir önemli diğer nokta, insanların haklarını aramak için hukuk yollarına başvurduğunda, adaletin güçlüler tarafından rahatlıkla yanıltılabileceği mesajının verilmiş olmasıdır.

Sen Anlat Karadeniz dizisinin metinlerinde yer alan farklı kodların (kadına şiddet, ataerkil yapı, hukukun güçlü olan tarafından yanıltılabileceği), kadın izleyiciler tarafından ne şekillerde kodaçımına uğratıldığını öğrenmek, bu çalışmanın gerçekleştirilmesine kapı aralamıştır.

4.1. İzleyici Değerlendirmeleri

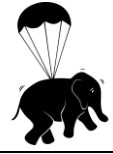
Çalışmaya dahil edilen katılımcılara öncelikle diziyi izleyip izlemediklerine dair bir soru yöneltilmiş, ardından diziyi düzenli olarak takip eden dokuz kişi ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşme yapılan kişilerin, dizinin sıkı takipçisi olduğu verisi elde edilmiştir. Görüşme yapılan kişilere diziyi neden izlediklerine dair bir soru yöneltilmiş, ortak yanıtların; dizinin heyecan verici, komik sahnelere yer vermesi, kadına şiddet konusuna değinmesi, şiddet gören kadınların sesi olduğu görülmüştür.

Araştırmada, Sen Anlat Karadeniz dizisinde izleyiciye verilmesi amaçlanan mesajların, izleyiciler tarafından doğru bir şekilde anlaşılıp anlaşılmadığını ortaya koymak için “Dizinin size verdiği mesaj nedir?” sorusu yöneltilmiş, bu şekilde izleyicilerin, dizinin metinlerine ilişkin okumaları ortaya çıkarılmıştır. Dizinin metinlerine ilişkin izleyici okumaları genel olarak değerlendirildiğinde; dizinin kadına şiddet konusunu işlediğini, bir kadının hayatındaki her türlü zorluğa rağmen yaşam mücadelesinden vazgeçmeyeceği yönünde okumalar gerçekleştirdikleri bulgusu elde edilmiştir. Dizide temel olarak, verilen mesaj doğrultusunda, izleyicilerin egemen okuma yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılara yöneltilen ilgili soruya ilişkin alınan kimi yanıtlar şu şekildedir:

A2: “Kadın, şiddet karşısında erkeğe oranla ne kadar pasif kalsa da hayata tutunmak için her zaman bir umudu vardır.”

A3: “Dizide bir kadın şiddet görmekte ve gördüğü şiddete rağmen hayatından vazgeçmemekte, her zaman bir çıkış kapısı aramaktadır ve bu çıkış kapısının mutlaka bir gün aralanacağını, şiddetin sürekli olarak tekrarlanmayacağını vurgulamaktadır.”

A9: “Kadına şiddetin her yerde olduğunu, insanın kendine güvendiği sürece kendi ayakları üstünde durabileceği, hiçbir zaman pes etmemesi gerektiğidir.”

Araştırmaya dahil olan katılımcılara Dizide en çok sevdikleri ve nefret ettikleri karakterlerin kimler olduğu sorulmuş, bu şekilde izleyicilerin, oyuncularını, metnin üreticisinin amacı doğrultusunda (egemen okuma) okuyup okunmadığının açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Dizide en çok sevilen karakterler sorusuna sırasıyla; Asiye, Nefes, Tahir, Yiğit, Osman Hoca şeklinde yanıt alınmıştır. En çok nefret edilen karakterler sorusuna ise Vedat, Saniye, Cemil şeklinde yanıt alınmıştır. İlgili soruya ilişkin kimi izleyici okumaları şu şekildedir:

A1: *“Dizide en çok sevdiğim karakter Asiyedir. Konuşmaları, tavırları, samimiyeti ile ben çok beğeniyorum bu kadını. Nefret ettiğim karakter ise tabi ki Vedat. Bu adamı sevmiyorum. Tamamen bir kadın düşmanıdır. Psikopatın önde gidenidir.”*

A2: *“Dizide en sevdiğim karakter yiğit. Küçük yaşta kaldıramayacağı şeyler yaşaması. Nefret ettiğim karakter tabi ki vedat. Sevgiliyi alıkoyma ve şiddetle elde edebileceği düşüncesi ve hastalıklı ruh haline sinir oluyorum.”*

A4: *“Dizide en çok sevdiğim karakter köyün imamı ve Asiye'nin babası olan Osman Hoca. Osman Hoca Nefes'i kendi kızından ayırmadı, ona babasından görmediği sevgiyi ve şefkati verdi. Dizide en sevmediğim karakter Saniye Hanım. Nefes'e yönelik çoğu kez psikolojik şiddet uyguladı.”*

A5: *“Dizide en sevdiğim karakter Nefes, evladı için her şeyi yapan, zorluklarla mücadele eden kadını anlatıyor. Sevmediğim karakter Vedat, her türlü işkenceyi yapan ruh hastası bir adam.”*

A7: *“En sevdiğim karakter Tahir. Nedeni, kimseyi umursamadan yapılan zulümlere karşı sessiz kalmayan bir karakter. En sevmediğim karakter, cemil neyin doğru neyin yanlış olduğunu değerlendirmeden insanların görüşlerini önemsemeyen kendi dogmatik düşünceleri ile yargılaması.”*

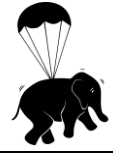
Görüşme yapılan izleyicilerin dizide en sevdikleri ve en nefret ettikleri karakterler sorusuna ilişkin okumaları irdelendiğinde, karakterlerin, metin üreticisinin amacına uygun olarak okunduğu, yani egemen okuma yapıldığı bulgusu elde edilmiştir.

Katılımcılara “Dizide Nefes karakterini, eski kocasının şiddetinden koruyan Tahir karakteri olmasaydı, içindeki durumdan kurtulabilir miydi?” sorusu yöneltildi. Dizide Nefes karakteri “sözde kocasından” şiddet görmekteydi. Çoğu defa kaçma girişiminde bulunmuş, fakat önüne engeller çıkmıştı. Dizide, Tahir olmadan eski kocasından kurtulamazdı mesajı verilmekteydi. Bir erkeğin şiddetinden kaçan kadın, diğer bir erkeğin korumasına muhtaç şekilde verilmişti. Erkek egemen kodlar hakimdi. Katılımcıların dizideki söz konusu metinleri ne şekilde okudukları, ne tür okumalar gerçekleştirdikleri bu soru ile açığa çıkarılması amaçlanmıştır. İlgili soruya ilişkin kimi yanıtlar şu şekildedir:

A1: *“Tahir olmasa Nefesin kurtulması biraz zordu.”*

A3: *“Nefes o durumdan kurtulamazdı. Çünkü çevresinde yardım isteyen kimsesi yoktu. Tahir asıl Nefes'e bir nefes oldu ve onu içindeki beladan kurtardı.”*

A6: *“Evet kurtulabilirdi. Çünkü nefes bunu Tahir'den önce defalarca denemiş, pes etmemiş. Tahir olmasaydı da Nefes her defasında yeniden başlayacaktı kurtulma çabalarına.”*

A7: “Kurtulabilirdi. Çünkü içindeki gücünün farkındaydı ve bu farkındalık bir gün ona çıkış kapısına götürecekti.”

A8: “Kuvvetle muhtemel kurtulabilirdi. Lakin Tahir süreci hızlandırdı.”

A9: “Tahir ona her zaman destekçi olduğu için Tahir ona o güveni vermeseydi Nefes içinde bulunduğu durumdan kurtulamayıp esir hayatına devam edecekti.”

Görüşme yapılan izleyicilerin yanıtları irdelendiğinde; izleyicilerin büyük çoğunluğu, Nefes karakterinin, Tahir karakteri olmadan eski kocasının şiddetinden kurtulamayacağı yönünde yorumlar yapmışlardır. Dizideki erkek egemen kodları, metninin üreticisinin amacı doğrultusunda okumuşlar, yani egemen okuma yapmışlardır. İzleyicilerin bir kısmı ise; metnin üreticisinin ilettiği anlamın dışına çıkarak, Nefes karakterinin şiddet gördüğü sözde kocasından kendi çabaları doğrultusunda da kurtulabilirdi şeklinde yanıtlar vermişler, yani muhalif okumalar gerçekleştirmişlerdir.

Katılımcılara “Dizide kadınların zayıf, erkeklerin ise güçlü bir şekilde temsil edilmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu soruldu. Dizinin metin üreticisi kadını, korunmaya muhtaç, kendi ayakları üzerinde durması zor bir profilde izleyicilere sunmuştur. Bu soru ile, katılımcıların, ilgili dizi metinlerine ilişkin ne tür okumalar yaptıklarının açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Söz konusu soruya ilişkin kimi izleyici yanıtları şu şekildedir:

A1: “Erkek egemen bir toplumda yaşıyoruz. Kadın erkeğe mutlaka ihtiyaç duyuyor. Dizide gerçek yaşamda olduğu gibi kadın temsil ediliyor bence. Nefes, Tahir olmadan şiddetten kurtulması imkansızdı. Hayatın her bölümünde erkeğe ihtiyaç vardır.”

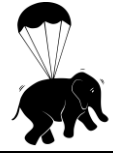
A2: “Yaşadığımız toplumda her erkeğin sözü geçiyor, erkek olmadan kadın bir şey yapamaz gibi gösteriliyor. Bence imkan verilse ya da kadınlara engel olunmasa çoğu şeyi erkekten daha iyi yaptığının örnekleri de var. Dizide erkek olmadan kadın hiçtir düşüncesinin verilmesini de yanlış buluyorum.”

A3: “Yanlış değerlendiriyorum. İkisinin aynı şartlarda olmasını isterdim. Dizide kadına karşı büyük bir ayrımcılık yapıldığını düşünüyorum.”

A6: “Genellikle bütün dizilerde böyle, gerçek hayatta da biraz öyle. Geçmişten gelen bir örnek diyebiliriz.”

A8: “Bazı sahnelerde durum abartılıp, dramatize edilmesine rağmen, toplumumuz ataerkil bir toplum düzenine sahip olduğundan ötürü durum gerçek hayatta da benzer şekilde cereyan ediyor.”

İzleyicilerin diziyeye ilişkin ilgili soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların büyük bir kısmı, dizinin Türk toplum yapısını yansıttığını belirtmişlerdir. Kadının, erkeğin sığınmasına muhtaç, naif bir varlık olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu, diziyi, metin üreticisinin amaçları doğrultusunda kod açımına uğrattığı, yani egemen okuma yaptığı bulgusu elde edilmiştir. Katılımcıların bir kısmı ise; dizide kadının zayıf bir profilde gösterilmesinden rahatsızlık duymuşlar, kadının da kendi ayakları üzerinde durabileceği, güçlü bir varlık olduğu yönünde yorum yapmışlar, yani muhalif okuma gerçekleştirmişlerdir.

Araştırmaya katılan dizi izleyicilerine, “Dizinin kadına şiddeti temsil çıkışına rağmen, televizyonda kadına şiddet sahneleri olmasını doğru buluyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Dizide metin üreticisi, kadına şiddeti anlatmak için, kadına şiddet sahnelerine açıkça yer vermektedir. İzleyicilerin dizide sıklıkla karşılaştığı bu şiddet sahnelerini nasıl okuduğunu, ne tür okumalar yaptığını ortaya koymak amaçlanmıştır. İlgili soru karşısında kimi izleyici yanıtları şu şekildedir:

A1: *“Kesinlikle hayır diyorum. Bu diziyi 7 den 70 herkes izliyor. Ben kesinlikle doğru bulmuyorum.”*

A4: *“Kadına şiddet gösterilmese şiddet uygulanmayacak mı sanki. İyi ki de gösteriliyor da toplumumuz fark etti. Nefes’in durumunda olan binlerce milyonlarca kadın var. Çoğu zannediyor ki bunlar hep film ama aslında hepimizin evinde ya da komşusunda var.”*

A5: *“Hayır doğru bulmuyorum. Bu kadar abartılı şekilde gösterilmesi çocukların da izlediği bir dizide olmaması gerekir. Ayrıca şiddeti bu kadar açık şekilde göstererek insanları buna teşvik edebilirler. Örneğin, çocuklar televizyonda gördüğü vurma davranışını normal bir davranış haline getirebilirler ve ileride bu davranışları daha büyük sorunlara yol açabilir.”*

A8: *“Çocukların izlememesi gereken sahnelerin olmasına karşın, yetişkin bireyler için şiddet sahnelerinin görsel olarak yansıtılmasının farkındalığı arttıracığını inanıyorum.”*

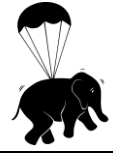
Katılımcıların ilgili soruya verdikleri yanıtlardan anlaşıldığı kadarıyla, izleyicilerin büyük çoğunluğunun, dizide açık bir şekilde yer alan şiddet sahnelerinden büyük bir rahatsızlık duyduğu, bu tür şiddet sahnelerinin özellikle çocuklar üzerinde olumsuz etkilere neden olacağı yönünde yorumlar yapmışlar, dizinin ilgili metinlerine karşı muhalif okuma yapmışlardır. Katılımcıların bir kısmı ise; dizide açıkça gösterilen şiddet sahnelerinden rahatsızlık duymadıklarını, aksine şiddete karşı duyarlılık oluşturmada önemli olduğu konusunda yorumlarda bulunmuşlar, yani dizinin metin üreticisinin maksadına uygun olarak egemen okuma yapmışlardır.

Diziye ilişkin görüşme yapılan izleyicilere “Dizi sizce kadına şiddeti temsil ediyor mu?” sorusu yöneltildi. Dizinin çıkış amacı, kadına şiddete karşı bir duyarlılık oluşturmaktı. Dizinin gerçekten amacına hizmet edip etmediğini ortaya çıkarmak ve izleyicilerin ilgili soruya ilişkin yanıtları üzerinden ne tür okumalar yaptıkları açığa çıkarılmıştır. İlgili soruya ilişkin kimi yanıtlar şu şekildedir:

A1: *“Dizide Nefes olsun, diğer kadınlar olsun sıklıkla şiddete maruz kalmakta. Bu sahneleri izlediğimde içim ürperiyor. Ben bu dizinin kadınların gördüğü şiddeti temsil ettiğini düşünmüyorum.”*

A3: *“Dizi kadına şiddeti bir bakıma temsil ediyor. Benim düşüncem gerektiğinden daha fazla abartılı bir şekilde şiddete yer veriliyor. Onun haricinde kadınların sesi olduğunu düşünmüyorum.”*

A4: *“Evet kesinlikle temsil ediyor. Saniye hanım gelinlerine sözlü yeri geldiğinde fiziksel şiddet uyguluyor. Tahir Nefes’in çalışma özgürlüğüne karşı. Vedat dizideki çoğu kadına en ağır fiziksel ve psikolojik şiddette bulundu.”*

A7: “Evet. Kimi insanlar iyi yönde kimi insanlar kötü yönde yorumlayabilir. Lakin ben kadın ve şiddet kelimeleri artık aynı cümle içerisinde bile geçmesin bir farkındalık oluşsun diye yayımlandığını düşünüyorum.”

A8: “Benim kanaatim dizinin reel yaşamı temsil ettiği yönündedir. Konu güzel bir şekilde işlenmiştir. Fakat şiddet sahneleri abartılarak dizi de yer bulmuştur. Bu durum bazen bende rahatsızlığa yol açmaktadır.”

A9: “Kadına hem bedenen hem psikolojik olarak yapılan şiddeti kesinlikle temsil ediyor.”

Katılımcıların “dizi kadına şiddeti temsil ediyor mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların büyük çoğunluğunun dizinin kadına şiddeti temsil ettiği yönünde yorumlamalar yaptıkları görülmüş, yani dizi metninin üreticisinin amacına uygun olarak, egemen okuma yapıldığı görülmüştür. Katılımcıların bir kısmının dizide yer alan şiddet sahnelerinden büyük bir rahatsızlık duyduğu, dizinin kadına şiddeti temsil etmediği yönünde yorumlar yapmışlar, diğer bir ifade ile muhalif okuma yapmışlardır. Katılımcıların bir kısmı ise, dizide yer alan şiddet sahnelerini abartılı bulmakta, fakat kadına şiddeti temsil ettiği yönünde yorumlarda bulunmuşlar, yani tartışmacı okuma yapmışlardır.

Görüşülen kişilere “Dizi sizce kadına şiddeti meşrulaştırıyor mu?” sorusu yöneltilmiş, izleyicilerin bu konudaki fikirleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Dizide metin üreticisi şiddet sahnelerine sıklıkla yer vermiş, bu şekilde kadınların gördüğü şiddete karşı duyarlılık oluşturulduğunu belirtmiştir. Diziyi izleyenlerin ise bu konuda metin üreticisi ile aynı fikirde mi (egemen okuma), yoksa dizinin şiddeti meşrulaştırır yönü olduğu konusunda fikirlere sahip olup olmadığını (muhalif okuma) ortaya koymak için, izleyicilerin ilgili soruya ilişkin yanıtlarına başvurulmuştur. İlgili soruya ilişkin kimi izleyicilerin yanıtları şu şekildedir:

A1: “Ben özellikle ilk bölümde Nefes’in parmaklarının kırıldığı o sahneden çok etkilendim. Özellikle o sahneyi gösterdiler. Onun haricinde her bölümde kadına şiddet sahneleri var. Bunlar artık midemi bulandırıyor. Özellikle bazı insanları şiddeti özendirceğini düşünüyorum.”

A2: “Maalesef meşrulaştırıyor. Dizide şiddet sahnelerinin sıklıkla gösterilmesi insanlığı suç işlemeye özendiriyor.”

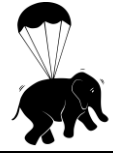
A5: “Evet, şiddeti normal bir davranış haline getirerek insanları özendirici sahnelere yer verilmiş.”

A7: “Hayır. Benim görüşüm farkındalığın ortaya çıkması amacı ile yapılmış bir proje olduğunu düşünüyorum.”

A8: “Ben dizinin bu şekilde şiddet sahnelerine açık seçik bir şekilde yer verilmesinin şiddeti meşrulaştıracağını düşünüyorum.”

A9: “Dizinin şiddet sahnelerine abartılı bir şekilde yer vermesinin şiddeti meşrulaştıracağı kanaatindeyim.”

Katılımcıların “dizinin kadına şiddeti meşrulaştırıyor mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; izleyicilerin çoğunluğu, dizide şiddet sahnelerine sıklıkla yer verilmesinin

kadına şiddeti meşrulaştırdığı yönünde yorumlarda bulunmuşlar, yani muhalif okumalar yapmışlardır. Dizinin metin üreticisinin amacı ise; kadına şiddete karşı bir duyarlılık oluşturmaktır. Katılımcılara daha önce sorulan, “dizinin kadına şiddeti temsil edip etmediğine” dair soruya verdikleri yanıtlar incelenmiş, dizinin metin üreticisinin amacı doğrultusunda, kadına şiddeti temsil ettiği yönünde yanıtlar vermişler, egemen okuma yapmışlardır. Katılımcıların çoğunluğu, dizinin kadına şiddeti temsil ettiği yönünde yorumlarda bulunurken, yani egemen okuma yaparken, bir taraftan da katılımcıların çoğunluğunun dizinin şiddeti meşrulaştırdığı yönünde yanıtlar vermesi, yani muhalif okuma yapmasının nedeni olarak, şiddet sahnelerinin açık bir şekilde ve abartılarak ekranlarda yer bulması gösterilebilir.

Diziyi izleyen görüşmecilere “Dizide adaletin güçlüler tarafından kolaylıkla yanıltılabileceğini çoğu sahnede gördünüz. Düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltildi. Dizide metin üreticisi, gücü elinde bulunduranların adaleti rahatlıkla yanıltılabileceği mesajını vermektedir. Bu konuda, izleyicilerin söz konusu metinler karşısında ne tür okumalar gerçekleştirdiklerini açığa çıkarmak için, ilgili soruya verdikleri yanıtlar irdelenmiştir. Kimi izleyicilerin söz konusu soru karşısında verdikleri bazı yanıtlar şu şekilde olmuştur:

A2: “Sadece dizide değil günümüzde de maalesef durum böyle. Maddi gücü olan en ağır suçu da işlemiş olsa gücünü kullanarak bunun üstesinden geliyor.”

A3: “Ben dizi olduğundan dolayı bu sahneleri normal karşılıyorum. Gerçek yaşamda böyle şeylerin olacağını düşünmüyorum.”

A5: “Dizide güçlü olan Vedat bu gücüyle adaleti değiştirebiliyor. Bu toplumda da var olan bir durum, dizide Vedat rolüyle bize yansıtılmış.”

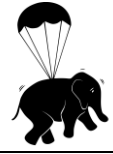
A6: “Kesinlikle doğru. Bu sadece dizilerde değil gerçek hayatta da bu şekilde maalesef.”

A8: “Ne yazık ki böyle durumlar gerçek yaşamımızda da vuku bulabiliyor. Kişinin ekonomik durumunun daha iyi savunulmasını sağlıyor.”

Katılımcılar, dizide metin üreticisinin sürekli olarak vurguladığı adaletin güçlüler tarafından yanıltılabileceği metni karşısında, bu tür durumların gerçek yaşamda da yaşandığı şeklinde yanıtlar vermişler, metnin üreticisinin amacı doğrultusunda egemen okumalar gerçekleştirmişlerdir.

Görüşmecilere “Senarist siz olsaydınız, kadına şiddeti temsil eden bir dizide, kadınların mağduriyetini nasıl anlatırdınız?” sorusu yöneltilmiş, dizi metin üreticisinin izleyicilere aktardığı gibi, kadına şiddet konusunu olduğu gibi benimseyen bir okuma mı yaptıkları (egemen okuma), yoksa metin üreticisinin sunduğu olay örgüsünün dışına çıkıp “kadına şiddet şu şekilde daha iyi anlatılabilir” şeklinde okumalar mı (muhalif, tartışmacı okumalar) gerçekleştirdiklerinin ortaya konması amaçlanmıştır. İlgili soruya ilişkin kimi görüşmecilerin yanıtları şu şekilde olmuştur:

A1: “Yani bu şekilde anlatmayacağım kesin. Şiddet sahnelerine yer vermeden de bazı kadınların gerçek yaşamlarında karşılaşılabildikleri sorunları onlara zarar vermeden anlatırdım.”

A2: “Senarist ben olsaydım kadının mağduriyetini sürekli ezilen taraf olarak değil de her ne yaşamış olursa olsun üstesinden gelen kendi ayakları üzerinde durabilen mağdur ama güçlü bir kadın olarak gösterirdim.”

A3: “Ben senarist olsaydım senaryoda bazı değişiklikler yapardım. Örneğin Kadın dayanışmasına dair sahnelere daha sık yer verirdim. Kadını daha güçlü bir şekilde yansıtmaya çalışırdım.”

A4: “Ben senarist olsaydım ‘Ben senin bildiğin erkeklerden değilim’ adlı filmdeki gibi bir yol izlerdim. Yani tüm erkeklere kadınımış kadınlara da erkekmiş gibi roller verir ve toplumda kadınların erkekler tarafında gördüğü şiddeti ve istismarı bu şekilde yansıtmaya çalışırdım. Eminim çok fazla ses getiren bir dizi olurdu.”

A5: “Bu şekilde açık açık şiddet sahnelerini göstererek anlatmazdım. Kadının toplum hayatında diğer insanlardan gördüğü psikolojik şiddet sahnelere ağırlık verirdim.”

A6: “Her bölümde farklı hayatların gerçek yaşamında şiddet gören kadınların yaşadığı olayları birebir anlatabilirdim.”

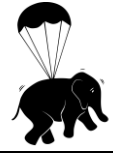
A7: “Dizideki konudan dışarıya çıkmayı çok gerekli görmüyorum. Zaten bazı teknik sıkıntılar haricinde dizinin amacına uygun yayınlandığını düşünüyorum.”

A8: “Senarist olsaydım, kadına şiddeti her yönüyle kapsamlı olarak işlemek isterdim. Psikolojik, ekonomik vb. her türlü şiddeti konu edinirdim.”

Dizide kadına şiddet konusu, önceleri bir kadın üzerinden işlenmiş, ardından dizide çoğu kadın şiddet mağduru olarak yansıtılmıştır. Kadına şiddet konusu anlatılırken, metin üreticisi, şiddet sahnelerini açık bir şekilde vermektan sakınmamıştır. Katılımcılara “dizinin senaristi olsaydınız kadına şiddeti nasıl anlatırdınız?” şeklinde yöneltilen soruya, bir kişinin haricinde katılımcıların hepsi dizide şiddeti, mevcut senaryonun dışına çıkarak, farklı şekillerde anlatacakları yönünde yanıtlar vermişler, senaryoyu benimseyen egemen okuma yapmak yerine, muhalif okumalar gerçekleştirmişlerdir. Katılımcılar, kadına şiddeti açık bir şekilde yer vermek yerine; kadın dayanışması ağırlıklı sahneler, güçlü kadın profili, kadınların toplumda gördüğü psikolojik ve ekonomik şiddet, gerçek yaşam alıntılı sahnelere yer vererek diziyi anlatacaklarını ifade etmişlerdir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada; Ocak 2018 de yayın hayatına başlayan ve yayınlandığı ilk bölümden itibaren önemli bir izleyici kitlesine sahip olan Sen Anlat Karadeniz dizisinde yer alan metinlerin, kadın izleyiciler tarafından ne şekillerde alınıldığını ortaya koymak amacıyla, 9 kadın ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Dizinin ilk 36 bölümünde kadına şiddet içerikli sahnelerin ve ataerkil yapının daha ağırlıkta olması, araştırmada kadınların alımlamalarının bu bölümler üzerinden açığa çıkarılmasını önemli kılmıştır.

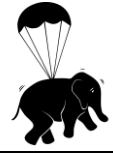
Araştırmada katılımcıların tamamının, dizinin izleyicilere verilmesi istenen mesajı doğrusal bir şekilde okudukları, yani egemen okuma yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yani dizide, metin üreticisinin, bir kadının bir erkekten gördüğü şiddetten kaçışı ve hayat mücadelesi kodları, metin üreticisinin amaçladığı doğrultuda kod açımına uğratılmıştır. Diğer taraftan, dizideki karakterlerin sahip olduğu özelliklerinin, dizinin metin üreticisinin amaçladığı doğrultuda okunduğu, yani egemen okuma gerçekleştirildiği görülmüştür.

Dizide metin üreticisi, kadın karakteri eski kocasının şiddetinden, erkek karakterin yardımı ile kurtulduğu şeklinde kodlamıştı. Dizide erkek egemen kodlar sıklıkla yer bulmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu, ilgili dizi metinlerini, dizi metin üreticisinin amaçladığı doğrultuda okumuş, yani egemen okumalar gerçekleştirmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı ise, dizide yer alan bu mesajlardan büyük bir rahatsızlık duymuş, kadın karakterin kendi başına da kurtulabileceği yorumlarında bulunmuşlar, muhalif okumalar gerçekleştirmişlerdir.

Dizinin metin üreticisi kadını, korunmaya muhtaç, kendi ayakları üzerinde durması zor bir profilde kodlamıştır. Dizide kadın zayıf, erkek ise güçlü özellikler ile kodlanmıştır. Katılımcıların çoğunluğu durumun gerçek yaşamda da bu şekilde olduğunu, erkek egemen bir toplumda yaşadıkları yönünde, dizi metin üreticisinin amaçladığı doğrultuda egemen okuma gerçekleştirmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı ise, kadın ve erkeğe dizide eşit koşullarda yer verilmesi gerektiği konusunda değerlendirmelerde bulunmuşlar, muhalif okumalar gerçekleştirmişlerdir.

Dizide metin üreticisi, kadına şiddeti anlatmak için, kadına şiddet sahnelerine sıklıkla ve açık bir şekilde yer vermektedir. Katılımcıların bu dizi metinlerine ilişkin okumaları irdelendiğinde; izleyicilerin çoğunluğunun şiddet sahnelerinden büyük bir rahatsızlık duymakta olduğu ve çocuklar üzerinde olumsuz etkilere neden olacağı yönünde yorumlarda buldukları görülmüş, dizi metinlerine karşı muhalif okumalar gerçekleştirmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı ise, bu tür sahnelerin kadına şiddete karşı duyarlılık oluşturacağı yönünde yorumlar yapmışlar, yani egemen okuma gerçekleştirmişlerdir.

Dizinin çıkış noktası, kadınların maruz kaldığı şiddete karşı bir duyarlılık oluşturmaktır. İzleyicilerin çoğunluğu dizinin kadına şiddeti temsil ettiği konusunda hem fikirlerdir, yani egemen okuma gerçekleştirmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı ise dizide şiddet sahnelerinin abartılarak yer verildiği ve kadına şiddeti temsil etmediği yönünde yorumlarda bulunmuşlar, yani muhalif okuma gerçekleştirmişlerdir. Diğer taraftan katılımcıların dizinin kadına şiddeti meşrulaştırıp meşrulaştırmadığı yönündeki değerlendirmeleri irdelenmiş, katılımcıların çoğunluğu, şiddet sahnelerine sıklıkla yer verilmesini kadına şiddeti meşrulaştıracağı yönünde değerlendirmişler, dizi metinlerine ilişkin muhalif okumalar gerçekleştirmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı ise, bu tür sahnelerin kadına şiddete karşı duyarlılık oluşturmak için gerekli olduğu konusunda değerlendirmelerde bulunmuşlar, yani egemen okuma gerçekleştirmişlerdir.

Dizide adaletin güçlülerden yana işlediği yönünde kodlar vardır. Katılımcıların bu konudaki değerlendirmeleri irdelenmiş, izleyicilerin tamamı gerçek yaşamda da durumun bundan ibaret olduğu konusunda yorumlarda bulunmuşlar, yani egemen okuma gerçekleştirmişlerdir.

Katılımcılardan dizinin senaristi olsaydınız, dizide kadına şiddeti nasıl anlatırdınız? şeklinde bir soru yöneltilmiş, bir kişi haricinde katılımcıların tamamı diziyeye ilişkin değişikliğe gitme yolunu seçmişlerdir. Katılımcılar; kadına şiddeti açık bir şekilde yer vermemek, kadın dayanışması ağırlıklı sahneler, güçlü kadın profili, kadınların toplumda gördüğü psikolojik ve ekonomik şiddet, gerçek yaşam alıntılı sahnelere yer vererek diziyeye anlatacaklarını ifade etmişlerdir. Yani katılımcılar, izleyicilere aktarılan metinleri doğrudan kabul ederek egemen okuma yapmak yerine, muhalif okumalar gerçekleştirmişlerdir.

Diziyeye ilişkin izleyici okumaları genel olarak irdelendiğinde, katılımcıların çoğunlukla dizi metin üreticisinin amaçladığı doğrultuda egemen okuma gerçekleştirdikleri, yadsınamayacak şekilde de muhalif okumalarda buldukları ifade edilebilir.

YAZAR BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazar çalışmayı tek başına yürütmüştür. Katkı oranı %100'dür.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Kaynakça

Aksoy, S. (2019). Kültür endüstrisi güdümünde boş zaman pratiklerinde tektipleşme: "Keyif" etiketi ile yapılmış Instagram paylaşımları üzerine bir inceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (31), 601-622.

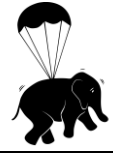
Alver, F. (2011). *Gazetecilik Bilimi ve Kuramları: Gazetecilik Kuram Tasarımlarını Türkiye'deki Gazetecilik Sistemi ve Uygulamalarıyla Sınama Denemesi*. (1. Baskı). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Batuş, G., Alver, F., Arık, B. & Çığ B. Ç. (2011). *Kadife Karanlık 2 Ayna Şövalyeleri*. (2. Baskı). İstanbul: Su Yayınları.

Ekşi, (2018). <https://eksisozluk.com/sen-anlat-karadeniz-dizisindeki-snuff-sahne--5556166?p=1>. (Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2021)

Güngör, N. (2011). *İletişim: kuramlar yaklaşımlar*. (1. Baskı). Ankara: Siyasal Kitapevi-ekinoks yayın dağıtım.

Hall, S. (2003). "Kodlama ve Kodaçım", (Çeviri: Barış Çoban). *Söylem ve İdeoloji: mitoloji, din, ideoloji*, İstanbul: Su Yayınevi.

- Hall, S. (2005). “Kodlama, Kodaçımllama”, (Çeviri: Yiğit Yavuz). *Medya ve İzleyici Bitmeyen Tartışma*, Ankara: Vadi Yayınları.
- İnal, M. A. (1996). *Haberi Okumak*. (1. Baskı). İstanbul: Temuçin Yayınları.
- Jensen, K. B. & Rosengren, K. E. (2005). “İzleyicinin Peşindeki Beş Gelenek”, (Çeviri: Şahinde ve Yiğit Yavuz). *Medya ve İzleyici Bitmeyen Tartışma*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Jensen, K. B. (2005). “Sosyal Kaynak Olarak Haberler Danimarka Televizyon Haberleri Hakkında Nitel Ampirik Bir Çalışma”, (Çeviri: Şahinde Yavuz.), *Medya ve İzleyici Bitmeyen Tartışma*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Morley, D. & Brunson, C. (1999). *The Nationwide Television Studies* (Vol. 11). London: Routledge.
- Ökmen, Y. E. & Göksu, O. (2019). Kültürel Diplomasisi Bağlamında Türk Dizilerinin İhracatı ve Kültür Aktarımına Katkısı: ‘Diriliş Ertuğrul’ Örneği. *O. Göksu içinde, Kamu Diplomasisinde Yeni Yönelimler* (s. 247-291). Konya: Litertaütık Academia.
- Özsoy, A. (2011). *Televizyon ve İzleyici: Türkiye’de Dönüşen Televizyon Kültürü ve İzleyici*. (1. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Tekinalp, Ş. & Uzun, R. (2009). *İletişim Araştırmaları ve Kuramları*. (3. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Yaylagül, L. (2013). *Kitle İletişim Kuramları (Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar)*. (5. Baskı). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.